

Wprowadzenie

Przedstawiamy Państwu nr 74 czasopisma „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” przygotowywanego przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stanowi on zbiór dwunastu artykułów opracowanych przez autorów z ośrodków naukowych z całej Polski w formule varia. W tym tomie autorzy poruszają problematykę polityki regionalnej, współpracy metropolitalnej, zróżnicowań przestrzennych rozwoju, w tym znaczenia zależności od ścieżki w procesach rozwoju regionalnego, wpływu uwarunkowań kulturowych na procesy rozwojowe, wyzwań programowania i wrażeń przemian rewitalizacyjnych, charakteru przestrzeni publicznej oraz znaczenia dostępu do infrastruktury cyfrowej na obszarach wiejskich.

Tom otwiera artykuł Pawła Motka, Bartosza Stępińskiego i Wojciecha Kisiały pt. „Skuteczność wdrażania polityki spójności w regionach UE – modelowanie przestrzenne z uwzględnieniem różnych typów powiązań międzyregionalnych”, w którym autorzy oceniają realizację polityki spójności w regionach państw Unii Europejskiej z uwzględnieniem różnych typów powiązań międzyregionalnych. Wobec niejednoznaczności wyników badań, które odnoszą się do wpływu wydatkowania funduszy europejskich na wzrost gospodarczy, autorzy podejmują próbę budowy przestrzennych modeli ekonometrycznych definiujących w różny sposób oddziaływania przestrzenne pomiędzy regionami. Zakresem badania objęto 262 regiony z 28 krajów Unii Europejskiej.

W drugim tekście pt. „Charakterystyczne ścieżki powstawania współpracy metropolitalnej i jej główni aktorzy w wybranych obszarach metropolitalnych Europy Środkowej” Małgorzata Suchacka analizuje ścieżki powstawania współpracy metropolitalnej oraz charakteryzuje jej głównych aktorów. Analiza obejmuje 7 obszarów metropolitalnych i opisuje 14 różnych form dialogu oraz współpracy metropolitalnej. Wyniki wskazują, że istnieją trzy główne formy współpracy i dialogu: formalne struktury w ramach krajowych regulacji prawnych, stowarzyszenia i porozumienia instytucjonalne oraz spontaniczne inicjatywy bez wyraźnych granic. Rezultaty pozwalają zauważyć różnorodność aktorów biorących udział we współpracy metropolitalnej przy jednoczesnym zaangażowaniu mieszkańców.

W kolejnym opracowaniu pt. „Zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego województw w Polsce w latach 2011–2022. Prognozy na lata 2023–2025 z wykorzystaniem łańcuchów Markowa”, zespół w składzie Emilia Fraszka-Sobczyk i Agnieszka Palma określa zmiany przynależności województw do poszczególnych grup kwartylowych ze względu na wartość wskaźnika SK mierzącego poziom rozwoju gospodarczego województw w latach 2011–2022 oraz prognozują przesunięcia województw pomiędzy tymi grupami w kolejnych latach 2023–2025 z wykorzystaniem łańcuchów Markowa. Wyniki badań wykazały wzrost poziomu gospodarczego wszystkich polskich województw. Województwa: mazowieckie,

dolnośląskie, wielkopolskie i śląskie przez cały analizowany okres należały do pierwszej grupy kwartylowej, osiągając najwyższy poziom badanego zjawiska.

Dwa kolejne artykuły wskazują na prawidłowości procesu rozwoju regionalnego związane z zależnością od ścieżki rozwoju. Pierwszy z nich pt. „Unlocking lock-in. Emergence, perpetuation and decline of regional entrepreneurship in transitional societies: examples from contemporary Poland” został przygotowany przez Grzegorza Simborowskiego i Pawła Kłobukowskiego. Autorzy rozważają, jak zjawisko efektu uwięzienia (*lock-in*) może początkowo sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości i tworzeniu nowych ścieżek rozwoju w społeczeństwach przechodzących transformację, ale z czasem może hamować rozwój gmin. W tym celu analizie poddano wzajemne relacje między czynnikami geohistorycznymi, przedsiębiorczą praktyką a potrzebą legitymizacji władz lokalnych. Uzyskane wyniki wskazują, że proaktywni przedsiębiorcy, wspierani przez otwarte na współpracę władze lokalne, mogą redefiniować strategię rozwoju, sprzyjać dywersyfikacji i skutecznie przełamywać stan *lock-in*. W drugim artykule pt. „Ucieczka z uwięzienia na ścieżce rozwojowej. Ekoinnowacje w transformacji regionu węglowego. Przykład wschodniej Wielkopolski” Michał Męczyński podejmuje próbę określenia mechanizmu ucieczki z uwięzienia (*lock-in*) na ścieżce rozwoju poprzez rozwój ekoinnowacyjności przedsiębiorstw produkcyjnych w Wielkopolsce Wschodniej. Ustalenia autora opierają się zarówno na danych statystycznych dotyczących wdrażania ekoinnowacji w średnich i dużych przedsiębiorstwach w badanym regionie, jak i na wywiadach poświęconych ekoinnowacyjności przedsiębiorstw, przeprowadzonych z przedstawicielami lokalnego biznesu, organizacji pozarządowych i instytucji związanych z rozwojem regionalnym.

Kolejne trzy opracowania zwracają uwagę czytelnika na znaczenie uwarunkowań kulturowych w procesach rozwojowych. W artykule pt. „Kulturowe uwarunkowania paradygmatu miasta regeneratywnego” Tadeusz Markowski i Agnieszka Orankiewicz systematyzują pojęcia i identyfikują kluczowe wyzwania regeneratywności oraz określają wpływ kultury na rozwój regeneratywny przez rozpoznanie działań warunkujących budowanie regeneratywności miast. Jak dowodzą autorzy, doświadczenie wielu miast potwierdza, że odwrócenie wektora spirali zapaści i przekształcenie jej w spiralę rozwoju (regeneratywności) nie powiedzie się przy użyciu tradycyjnych instrumentów finansowych i planistycznych. W następnym tekście pt. „Dziedzictwo kulturowe regionu Pałuk i jego popularyzacja” Karol Dziczek i Bartłomiej Kołsut zwracają uwagę na dziedzictwo kulturowe regionu Pałuk, traktując je jako istotny element lokalnej tożsamości i rozwoju społeczno-gospodarczego. Autorzy przedstawiają wyniki badań opartych na zastosowaniu metod: desk research oraz indywidualnego wywiadu pogłębionego. Uzyskane rezultaty wskazują na konieczność integracji i promocji dziedzictwa kulturowego w kontekście globalizacji. Przedmiotowy blok tematyczny zamyka artykuł pt. „Potencjał usług kulturowych krajobrazów priorytetowych na przykładzie obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego” przygotowany przez Sylwię Bródkę i Weronikę Spasówkę. Przedstawiono w nim oceny potencjału kulturowych usług ekosystemowych (CES) z zastosowaniem podejścia metodycznego opartego na analizie cech biofizycznych krajobrazu. Wyniki badań wykazały,

że krajobrazy priorytetowe odgrywają ważną rolę w kształtowaniu podaży usług kulturowych w skali regionalnej i lokalnej, a przez to wpływają na kierunki rozwoju obszarów recepcyjnych turystyki i rekreacji.

W dwóch następnych artykułach tomu autorzy omawiają wyzwania procesu rewitalizacji w rozwoju społeczno-gospodarczym. Przemysław Ciesiółka w tekście pt. „Konsultokracja w programowaniu rozwoju lokalnego na przykładzie rewitalizacji” dokonuje identyfikacji oraz oceny roli konsultantów w programowaniu rewitalizacji w Polsce. Wyniki badań przeprowadzonych przez autora w województwie wielkopolskim wskazują na powszechność wykorzystania konsultantów, o czym decydują: (1) zewnętrzne spojrzenie i neutralność konsultantów, (2) doświadczenie i szeroka wiedza ekspercka konsultantów, (3) niedobory kadrowe w urzędach, (4) unikanie odpowiedzialności przez urzędników. Wyniki badań prowadzą do wniosku, że konsultanci są faktycznymi decydentami programowania rewitalizacji w gminach. Z kolei w artykule pt. „Środowiskowe i społeczne korzyści rewitalizacji terenów poeksploatacyjnych z perspektywy świadczeń ekosystemowych. Przykład Stawów Hubertus w Mysłowicach” Katarzyna Fagiewicz i Zofia Szewczyk identyfikują przesłanki do zrozumienia idei rewitalizacji ekologicznej oraz wskazują korzyści, jakie można uzyskać z odpowiednio zaplanowanej odnowy terenów poeksploatacyjnych. Jako ogniwo łączące proces decyzyjny oraz przewidywane korzyści, autorki wykorzystały koncepcję świadczeń ekosystemowych. Wyniki wskazują, że rewitalizacja terenów poeksploatacyjnych dostarcza usługi ekosystemowe, które są identyfikowane, wykorzystywane przez mieszkańców i co do których mają oni swoje preferencje.

W pracy pt. „Dospołeczny i odspołeczny charakter przestrzeni publicznej. Studium przypadku miasta Kobyłina” Sylwia Staszewska przeprowadza analizę kilku przestrzeni miasta Kobyłina, które zostają wybrane i ocenione przez mieszkańców pod kątem ich społecznego funkcjonowania i przestrzennego zagospodarowania. Autorka zestawia również zbiór cech przestrzeni dospołecznej i odspołecznej, który opracowuje na podstawie wyników badań literaturowych oraz empirycznych.

Tom zamyka opracowanie Krzysztofa Janca i Wojciecha Jurkowskiego pt. „Rozmieszczenie sieci wi-fi na obszarach wiejskich na przykładzie gminy Bierutów”, w którym autorzy identyfikują związki pomiędzy rozmieszczeniem sieci wi-fi a rozmieszczeniem ludności i zabudowy w skali lokalnej. Autorzy dla potrzeb badania opracowali procedurę pozyskiwania danych dotyczących sieci wi-fi oraz ocenili możliwości ich wykorzystania do ilościowej charakterystyki ludności i sieci osadniczej. Analiza wykazała, że na badanym obszarze istnieje wyraźna zależność pomiędzy rozmieszczeniem sieci wi-fi a rozmieszczeniem mieszkań, budynków i ludności. W kontekście metodycznym badanie potwierdziło, że rozmieszczenie sieci wi-fi pozwala pośrednio oszacować liczbę ludności, a także bezpośrednio liczbę budynków i mieszkań.

Zapraszamy Państwa do działu Nowości Wydawniczych, w którym prezentujemy monografię autorstwa Filipa Bebenowa „Transformacja lokalnych systemów kolei w Polsce w XXI wieku w kontekście historycznych przemian transportu kolejowego”. Autor analizuje w niej i ocenia proces transformacji lokalnych systemów

kolei w Polsce w XXI w., podejmując próbę identyfikacji uwarunkowań, które ten proces ukształtowały. Warto podkreślić, że monografia została przygotowana na podstawie rozprawy doktorskiej, która uzyskała główną nagrodę w konkursie na najlepsze prace doktorskie z dziedziny nauk humanistycznych i społecznych organizowanym przez Prezydium Oddziału Poznańskiego Polskiej Akademii Nauk.

Mamy nadzieję, że włączą się Państwo w tworzenie kolejnych numerów naszego czasopisma, które jest indeksowane m.in. w bazie ERIH PLUS. Informujemy również, że według Komunikatu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 grudnia 2021 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych czasopismo „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” wydawane przez Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM posiada obecnie 70 punktów.

Zapraszamy i zachęcamy Państwa do nadsyłania propozycji publikacji, informacji na temat nowości wydawniczych, recenzji i głosów polemicznych dotyczących najnowszych wyników badań, a także streszczeń wyróżniających się prac magisterskich z zakresu problematyki rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, które mogłyby stać się podstawą do przygotowania artykułów w numerze poświęconym debiutom naukowym. Pamiętajmy, że tylko od naszej wspólnej aktywności zależy ostateczny kształt naszego czasopisma, którego kolejny numer trafił właśnie do Państwa.

Przypominamy, że wszystkie zasady dotyczące składania i recenzowania tekstów oraz numery archiwalne czasopisma dostępne są pod adresami: <https://rr.amu.edu.pl> oraz <https://pressto.amu.edu.pl/rrpr/>.

Prof. Paweł Churski
Redaktor naczelny czasopisma
„Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”